

Egy élet a térképek között

Beszélgetés Papp-Váry Árpád
kartográfus professzorral

– *A magam tapasztalatából is tudom, hogy aki gyerekkorában beleszerelmesedett a térképekbe, abból előbb-utóbb vagy földrajzos, geológus, vagy térképész lesz, vagy ha esetleg mégsem, ez a fajta rajongás, de legalább érdeklődés mindvégig elkíséri. Professzor úr, Te hol találkoztál először a térképekkel?*

– Már otthon, kisgyerekként. A rokonságban rengeteg katonatiszt volt, márpedig a katonaság egyik alapkelléke a térkép és annak ismerete. Értettek hozzá, szereték, meséltek is róla. Érdekes módon a szűkebb családban senki nem foglalkozott ezzel a témával, édesanyám jó ideig háztartásbeli volt, édesapám pedig tisztviselő. Óbudán laktunk, akkoriban – az én emlékeimben – csodálatos volt. Nagyon közel folyt hozzánk a Duna, a parton rengeteg füves területtel, parkokkal a mostani Tímár utca mentén, a másik irányban pedig pillanatok alatt fel lehetett jutni a Schmidt-kastély környékére, mely persze még nem volt úgy beépítve, mint manapság. Erdős vidék, sípályával, szánkópályával, no meg a háború utáni bombázások nyomán, amikor gyerekeskedtem, még rengeteg grunddal. A természet tehát közel fogható közelségben volt hozzám.

Többé-kevésbé tudatosan készültem a természettudományi pályára, aztán ehhez váratlanul lökést is kaptam. Középiskolásként minden nyáron dolgoztam egy téglagyárban, pokoli nehéz fizikai munkát végeztem, esténként hullafáradtan dőltem be az ágyba. Harmadév után egyik ismerősöm szólt, hogy menjek el az Uvatervezh figuránsnak, az mégiscsak könnyebb munka. Akkoriban annál a cégnél a figuránsok jó része kirúgott katonatiszt volt. A szünetekben sokat meséltek életükről, a térképek készítéséről, harctéri felhasználásáról is. A munkát irányító mérnökök is szívesen elmagyarázták, mit csinálnak. Látni földrajzi érdeklődésemet, az egykori katonatisztet, de a mérnökök is javasolták, menjek térképésznek.

– *Csak hogy akkor még nem volt még önálló térképész szak.*

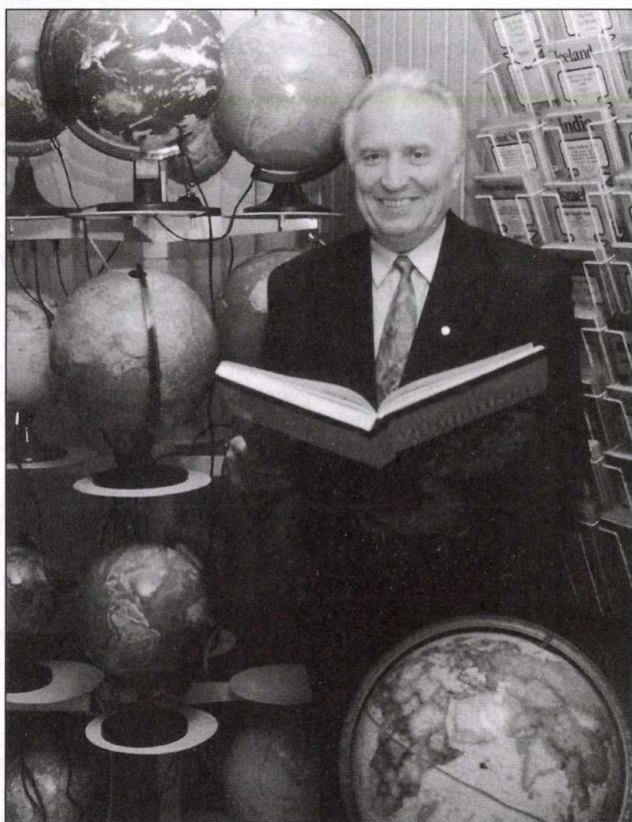
– Valóban, ezért földrajz-biológia szakra jelentkeztem a budapesti egyetemre. 1957-ben kezdtem el a tanulmányaimat. Az első térképész évfolyam csak 1954-ben indult. Ezt követően háromévente in-

dult új évfolyam. Erre a második év végén lehetett jelentkezni. Az időeltolódás miatt én csak harmadéves korom után vehettem fel a térképészetet. Úgy gondoltam, ha már három évet lehúztam biológiából, akkor már azt is befejezem. Őszintén bevallva, sok értelme nem volt, mert később soha életemben nem foglalkoztam biológiával.

– *Ez nagyon érdekes, ismeretségi körömben sok kétszemes hallgató volt, de elenyésző azok száma, akik mindkettőt egyaránt kedvelték és művelték volna. No de hogyan lehet, hogy egyből föl is vettek az egyetemre? Az ötvenes években, bár már épp hogy túl voltatok a forradalmon, nagyon megválogatták a jelentkezőket, és mint tudjuk, nem tudásalapon.*

– Úgy érzem, a felvételemet Koch Ferencnek köszönhetem. A vizsgán jöttek mindenféle politikai célzatú kérdésekkel, hogy belépek-e majd a KISZ-be és hasonló, de Koch professzor nagyon ügyesen terelgette a kérdéseket a szakma felé. Akadt olyan ismerősöm, akinek pap volt az édesapja és fölvetették, de a hűgát a következő évben 1958-ban már elutasították.

– *Én csak elbeszélésekből ismerem a korabeli egyetemi életet, de azt hiszem, hatalmas szerencséd volt az oktatói gárdával, hiszen az igazi nagy generáció kezei közé kerültél. Elég csak Bulla Béla, vagy Mendöl Tibor nevét említenem, Koch Ferencé mellett.*

A Kartográfiai Vállalat kiadványai között

– És ne felejtjük el Leél-Össy Sándort sem, akinek már végignézhettük a kirúgását is, aztán a Mendöl elleni támadásokat 1957. végén. Akkor került át a Közgázról a gazdaságföldrajzi tanszékre Antal Zoltán, egyértelműen azzal a céllal, hogy belőle lesz a tanszékvezető, Mendöl utóda. Tudni érdemes, hogy Mendöl megírta az alapműnek számító Településföldrajz című munkáját és nálunk alig idősebb emberek bírálták keményen, mondván, elavult szemléletű, mert településmorfológiával foglalkozik, miközben a Szovjetunióban már a településfunkciók a fontosak, úgyhogy nem kellene megjelentetni. Tényleg nem is jelent meg jó ideig, csak már az én végzésem után adták ki. Előadóként Bulla volt a legjobb, Mendöl előadásai nyomán pedig tökéletesen lehetett

jegyzetelni. Mendőlnék volt például egy kurzusa, Bevezetés a földrajzba címmel, csodálatos tárgy, a földrajznak mint tudományak történetét ismertette.

– *Megjegyzem, nem tudok egyetlen olyan természettudományi tárgyról sem a földrajzon kívül, mely mindjárt az első tanévben tudománytörténettel indított volna. Nekünk például Székely András tanította, hasonlóképpen csodálatosan, átfogó áttekintést kaptunk. Más szakokon ilyesmivel inkább csak a tanulmányaik vége felé foglalkoztak.*

– Az adott korban nehéz volt a tudománytörténetet tárgyiilagosan ismertetni. Bulla, aki bár természetföldrajzos volt, furcsa módon hasonlóan nehéz helyzetben volt, mert neki is állandóan a szovjet szakirodalomra, a szovjet eredményekre kellett hivatkoznia, bár ez órákon sosem hangzott el. Megírta a Természeti földrajz című vaskos, kétkötetes, sokáig alapműnek számító könyvét, mely 1953–54-ben jelent meg. Az 1953-as kötetben az irodalom még nyelvek, országok szerint volt elkülönítve, 1954-ben viszont már abcé-sorrendben, és minden fejezet végén ott szerepelt a Markov K. K. név, A geomorfológia alapvető kérdései című munkájára való hivatkozással. Mi, diákok még vicceltünk is egymás között, hogy ha Bulla ekkora könyvet írt, akkor mekkora lehet a Markové, ha állandóan rá hivatkozik. Egy alkalommal aztán valamelyik antikváriumban nézegettem a könyveket és kezembe került ez a bizonyos Markov-féle is. Vékony, kicsi könyv volt, amúgy nem is rossz, de azért bevitettem a többieknek megmutatni, kire, mire is hivatkozik folyton Bulla professzor.

– *Erre szokták mondani: Milyen a szovjet törpe? Hát óriás!*

De beszéljünk pár szót a korabeli biológiaoktatásról is. A fiatalok kedvéért említjük meg, hogy ezekben az időkben jórészt teljesen hamis elméleteket terjesztettek. Tanáraitok jó részének a saját gondolataikat kellett kerébe tőnniük, amiért ezt sok baromságot oktatniuk kellett, sőt kötelező volt.

– 1956 után, tehát az egyetemen ezt a hatást már annyira nem éreztük, bár még kétségkívül megvolt, de a középiskolában még teljesen. Hogy a tanárok hogyan viszonnyultak hozzá? Csodálatos biológiai tanárunk, Karádi Károly a forradalom után azt mondta, gyerekek, bocsánatot kell kérnem, mert amit a Liszenkóról és Lepsinszkajáról tanítottam, az marhaság, felejtétek el. Ez ott számunkra, a gimnáziumban a döbbenet erejével hatott.

– *Hozzát a földrajzon belül mi állt közelebb, a természeti, vagy a gazdasági?*

– Mivel fiatal tanáraink közül Leél-Össy Sándor, akit nagyon szerettünk, karsztos volt, és vitte a társaságot barlangokba, karsztterületekre, engem ezek a kirándulá-

sok annyira megbabonáztak, hogy amikor már nem tanított az egyetemen, akkor is eljártam vele terepre. Engem ugyan Láng Sándor nem tanított, de más évfolyamokkal jártam vele is kirándulni, ami ugyan csak nagy élményt jelentett. Volt vele kapcsolatban egy érdekes esetem. Az első dolgozatom az Ördöglyuk-barlangról szólt, ő pedig előtte írt róla, így aztán lementem hozzá Szegedre – akkor éppen ott tanított –, hogy professzor úr, nézze át a cikket, mert ellentmondás van a kettőnk által megadott magasságok között. Ennek a környékbeli barlangok kormeghatározásában van jelentősége. Azt mondta, jelentésd csak meg nyugodtan. Akkor indult a Karszt és Barlang című folyóirat, annak a harmadik számában jelent meg 1959-ben, az volt a legelső publikációm.

– *Végül is harmadév után elkezdhetted a térképész szakot is. Ez az előzmények ismeretében előre megfontolt szándékú lépés volt. Mit kellett tanulnotok? Én magam, földrajzusként is végigjártam a fél-éves kötelező térképészeti kurzust és a gyakorlati órákon mást se csináltunk, mint meg kellett tanulnunk grafíteruzával, szálkásan függőleges egyenes vonalakat, vagyis eséstűskéket rajzolni. Nem mondom, hogy akkor nagyon szerettem a térképészetet.*

– Érdekes élet folyt akkoriban a tanszéken. Két állandó oktatója volt a tanszéknek Irmédi-Molnár László professzor, tanszékvezető és Füsi Lajos. Mellettük sok külső oktató volt, tőlük tanultak a rajzolást, betűfonást, geodéziát. A pécsi Geodéziai és Térképészeti Vállalatnak két munkatársa, bár pestiek voltak, szintén ott dolgozott; rajzolták és ellenőrizték a tízezres topográfiai térképeket. Egyikük Bakonyi Kálmán volt, akinél barátságosabb embert nehéz elképzelni, imádta a hallgatókat. Ő ugyan nem volt a tanszék oktatója, de bármivel odamehettünk hozzá, készséggel segített, ellenőrizte a rajzainkat, mesélt a térképészeti életéről. Füsi Lajos, csodálatos oktató, nevelő volt. Számos iskolai tanácsot írt, kár, hogy térképészeti publikációja aránylag kevés jelent meg.

– *Nekünk térképtörténetet tanított, csakugyan élmény volt hallgatni nagyszerű humorral fűszerezett előadásait.*

– Irmédi-Molnár László professzor, egyenes, szókimondó, de kicsit merev katonaeMBER volt. Bevallom, a kérdéseivel soha nem tudtam megbékélni, vizsgán egyszerűen nem értettem, mit akar. Amikor Füsi rájött, nem az a baj, hogy nem tudom az anyagot, hanem hogy nem értem, mit akar kérdezni, ő „fordította” le a professzor szavait.

– *Ahhoz, hogy az ember geodéziát tudja művelni, elég kemény matematika kell.*

– Nem mondanám, hogy jó matematikus voltam, de ezzel azért még elboldogultam, később a geodéták főnöke is vol-

tam a minisztériumban. Persze, egészen más az alsó és felső geodézia, ez utóbbihoz tényleg nagyon komoly matematikai felkészültség kell, de ahhoz, hogy egy teltet kitűzzünk, azért nem kell matematikusnak lenni.

– *Mit szerettél a térképészeten, melyik részét?*

– Irmédi-Molnár térképtörténettel foglalkozott, én is azt szerettem. Ebből a szempontból a tanszék igen különleges hely volt, ugyanis a Kogutowitz-féle Földrajzi Intézetet 1948-ban államosították és Tallián Ferenc igazgató az intézet teljes könyvtárát bútorostól, mindenestől felajánlotta az újonnan megalakult térképészeti tanszéknek. Aranybánya volt minden térképésznek; ami addig egyáltalán megjelent, az ott megvolt.

– *Amikor végeztél, hova kerültél dolgozni és ez megfelelt-e az előzetes várakozásaidnak?*

– Akkoriban ha valaki térképészként akart elhelyezkedni, vagy a katonasághoz, vagy pedig a Kartográfiai Vállalathoz mehetett. Én inkább az utóbbit választottam. 1962-ben álltam munkába, nagyon barátságos légkörbe kerültem, volt ott még néhány régi katonatiszt, az igazgató viszont erősen balos ember volt, a háború előtt szűcsként tevékenykedett. Az első találkozón, amikor elmondta nekünk, újaknak, hogy mi mindent, pl. lakáshoz jutás lehetőségét is kínálja a vállalat, megemlítette, hogy ne sértődjünk meg, de mivel ő zsidó, a zsidó származású kollégákat kiemelten támogatja. Ez eléggé megdöbbentett, hiszen otthon a családban a „zsidókérdés” soha fel sem merült se így, se amúgy, én addig ilyesmivel nem találkoztam. Nem sokáig volt főnök az illető, mert elkövette azt a hibát, hogy összeütközésbe került Radó Sándorral, akivel persze, nem volt azonos súlycsoportban és leváltották. Radó akkoriban az Állami Földmérési és Térképészeti Hivatal Kartográfiai Osztályát vezette, később ezt az intézményt a Mezőgazdasági Minisztériumba olvasztották be.

– *Radó Sándorról talán köztudott, hogy amellelt, hogy a magyar térképészet legendő személyisége, a háború előtt Svájcban ténykedő szovjet kém volt. Gondolom, jól ismerted. Kémnek bizonyára kiváló volt, de milyen volt mint térképész?*

– Ragyogó térképész volt, külföldön is mindenhol elismerték. Hihetetlen tárgyi tudása volt, írásbeli munkássága ugyan nem akkora jelentőségű, de ami a fejében volt, az elképesztett mindenkit. Számtalan esetet mesélhetnek, legendák szólnak a tudásáról. Kint járt Washingtonban a National Geographic Társaságnál, ahol éppen egy Bulgária-térképet készítettek. Radó leült, rámutatott valamire, ez nem jó, ez se, az se. Az amerikaiak csak hüledeztek, hogy dehogynem jó. Aztán elővették a

megfelelő könyveket és mindenben neki volt igaza. Egyszer Varsóban jártunk nemzetközi konferencián és kivittek bennünket a királyi palotához. Ott voltak a királyok festményei, az igazgató magyarul beszélt, Radó meg közben mormogott, hogy nem jól mondja, nem jól mondja. De hát ő csak jobban tudja, gondoltuk. Egyszer csak előugrott és az igazgató képébe mondta, hogy nem jól említette az évszámokat. Visszatérünk Varsóba, megnézték a lexikonban, mindenben Radóak voltak igaza.

Visszatérve a Kartográfiaihoz, a leváltott igazgató után Hegyi Gyulát nevezték ki, aki 1956-ig a Honvédelmi Minisztérium Térképészeti Osztályának helyettes vezetője volt. Ő volt – pártunkívülként – az igazgató 1981-ig, ami egészen kivételnek számított.

– Neked mi volt a feladatod a vállalatnál?

– Kezdetben könyvmelléklethez kellett térképeket rajzolni, ez nem jelentett túlzottan nagy szellemi erőfeszítést. Később készítettem város- és falitérképeket is, de a legnagyobb munkának a 2,5 milliós világtérkép több szelvényének az elkészítése bizonyult. Radó ötlete volt, hogy a szocialista országokkal összefogva készüljön el a világ 244 szelvényből álló, egységes térképműve. Amikor ez a munka elindult, a Szovjetunióban egymilliós méretarányig voltak titkosak a térképek, ezért bölintotak rá, hogy 2,5 milliós méretarányban készüljön el a térképsorozat. Aztán később mégis két és fél milliósra titkosították a térképeket.

– Hogy egy hétköznapi olvasó is megértse: a két és félmilliósra mekkora Magyarország?

– Nagyjából egy tenyérnyi.

– Ahogy említetted a szovjet titkosítási törekvéseket, eszembe jutott, hogy a rendszerváltozás után derült ki, hogy a szovjet térképeket helyenként szándékosan meghamisították, magyarán bizonyos városok, folyók nem ott voltak a térképen, ahol valójában.

– Ez tényleg igaz és persze nagy marhaság volt. 1937-ben kiadtak egy nagyszemű és szép világatlaszt, amiben még pontosan rögzítettek mindent, de ugyanezt megjelentették a 70-es évek végén, már ebben a torzított változatban. Nyugaton nem kellett nagy boszorkányság ennek a megfejtéséhez. Összehasonlították a két atlaszt, mindjárt kiderült hogy mondjuk egy folyó az egyikén a fővonal jobb, a másikon pedig a fővonal bal oldalán van. Ezek a „hibák” aztán sorra megjelentek nyugati szaklapokban. Radó pedig küldte ki őket Moszkvába, mondván, miért csináljátok ezt, rajtunk röhög a világ.

– Hogyan folytatódott a karriered a Kartográfiaiánál?

– Részt vettem tehát ennek a két és félmilliós világtérképnek a készítésében, jó

pár szelvényt rajzoltam, nekem jutott például Winnipeg és környéke, a kanadai tóvidék egy része, ma is megvan otthon egy másolata bekeretezve; szinte együtt éltem az ottani indiánnal, tömérdek tóval, folyóval, egyszerűen nagyon élveztem.

– Avass be bennünket, hogyan folyik egy ilyen munka. Ha jól tudom, ezeket a térképeket neked és persze a többi munkatársnak kellett kézzel, és megfelelő rajzszerszámmal rajzolni.

– Pontosan, mi, térképészek tussal, tollal rajzoltunk, utána egy rajzoló ezek alapján újra megrajzolta, külön színenként. A nagy feladatot az jelentette, hogy az én esetemben Kanadáról jobbra csak légi közlekedési 1 milliós méretarányú térképek voltak, ráadásul azok is lábrendszerben, a kisebb települések például teljesen hiányoztak. Ezt konvertálni kellett méterrendszerbe és egyéb térképekről pótolni a hiányzó településeket.

Ezt követően átkerültem úgynevezett előkészítőnek, ami azt jelentette, hogy voltak külső megrendelők, tanácsok, vállalatok a maguk térképigényeivel, velük kellett tárgyalnom, és ezt követően utasítást adni a szerkesztőknek, hogy ennek alapján készítsék el a térképeket. Kereken hét évet töltöttem a Kartográfiaiánál. Akkortájt történt, hogy Radó Sándor helyettese csinált valami bakit, kipenderítették a minisztériumból, és engem választottak helyette. Akkor éppen Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztériumnak hívták, annak volt ez a kartográfiai osztálya. Radó állandóan hangoztatta, hogy a szakmában milyen fontosak a nemzetközi kapcsolatok, és ott az osztályon tényleg az egész világra kiterjedő levelezés folyt. Akkoriban minden térképet engedélyeztetni kellett, azok is ide futottak be, aztán utánunk még a katonák is ellenőrizték. A 70-es évek elején a térképészetnek világszerte a területi tervezés segítése vált az egyik fő feladatává. Nemzetközi javaslatra döntés született, hogy minden ország adjon ki nemzeti atlaszt. Magyarország első nemzeti atlasza 1967-ben jelent meg. Ebben szerkesztőként dolgoztam. A 70-es évek elején vetődött fel, hogy kellene egy regionális atlaszsorozatot készíteni. A hatkötetes regionális atlaszsorozat több miniszté-

Zrínyivár ostromtérképe Papp-Váry Árpád és Hrenkó Pál: Magyarország régi térképeken című művéből (Esterházy Pál tollrajza 1664-ből)

rium finanszírozásával született meg és 1970-es adatok alapján 1974-ben meg is jelent. Ennek a közvetlen szervezését én fogtam össze. Óriási munka volt, csak sajnos nem hasznosult megfelelően. Aztán 1989-ben újból megjelent Magyarország nemzeti atlasza, melynek a szerkesztőbizottságát, köztük engem is, Széchenyi-díjjal jutalmazták. A rendszerváltozás előtti időszaknak a legteljesebb leltára volt. A teljes ipar, a mezőgazdaság, népességi adatok stb. fel lett dolgozva. Ez tényleg Magyarország tükrö volt. Nagyon jó lenne ezt még egyszer megcsinálni.

– Jó, hogy említetted a tükör szót, hiszen Klinghammer Istvánnal szerzője voltál a Földünk tükrö, a térkép című kiváló könyvnek, melyhez, miként jómagam is, bízást fordulhat bárki, aki a térképészet-ről valami fontosat akar megtudni. Ha töltem egyszer megkérdeznék, mi volna az egyetlen könyv, amit egy lakatlan szigetre magammal vinnék, azt felelném, hogy egy világatlasz; kimeríthetetlen olvasmány. Egy időben tanítottam is, és miközben a szocialista országok dögunalmas gazdasági földrajzáról kellett beszélnem, sosem tudtam haragudni azokra diákokra, akik közben az atlaszt böngésztek, mert legalább valami értelmeset és hasznosat csináltak. De kanyarodjunk vissza a pályafutásodhoz!

– 1969 és 1978 között dolgoztam a minisztériumban. Radót a végén Romány Pál miniszter áthelyezte a Földmérési és Táv-

érzékelési Intézetbe és ott szerkesztette tovább a Cart Actual folyóiratot haláláig. Ez a magyaron kívül három nyelven jelent meg és a változásokat nyomon követő térképeket tartalmazta. A külföldi kiadók és térképtárak lelkesen vásárolták. Sajnos a rendszerváltozás körüli időben ez a kiadvány elhalt, pedig nagyon fontos volt.

1969-ben megalakult a Nemzetközi Térképészeti Társulás és ennek a külföldi üléseire a kezdetektől Radó járt. Romány Pál engedélyezte a kiutazásokat, s amikor a 70-es évek végén Bangkokban rendeztek egy térképészeti konferenciát, Romány azt mondta, egy 78 éves ember ne menjen egyedül, mert mi lesz, ha valami történik vele, úgyhogy elküldtek vele kíséreként. A februári télből a trópusokra – nem mindennapi élmény volt ez akkoriban. Ettől kezdve én kísérem Radót a külföldi útjaira. A Nemzetközi Térképészeti Társulás munkájába fokozatosan én is bekapcsolódtam, két cikluson át az alelnöke is voltam. 1989 augusztusában sikerült Magyarországra hozni a térképészeti világkongresszust, ke-reken ezer térképész részvételével. Ennek külön érdekessége, hogy a közelgő politikai változások idején már nem találtunk kellően magas rangú politikust, aki hajlandó lett volna megnyitni a konferenciát, végül a mezőgazdasági minisztérium egyik miniszterhelyettese nyitotta meg, amit a külföldiek nemigen értettek.

– *Hogyan és mikor lettél a Kartográfiai Vállalat igazgatója?*

– Az elődöm, Domokos György 60 éves volt a rendszerváltozáskor. A minisztérium már felismerte, hogy előbb-utóbb privatizálni kell a céget, és az igazgató is tudta, hogy ha ez bekövetkezik, rengeteg embert kell elküldeni. Sok éven át dolgozott ott, hogyan álljon eléjük. A cég munkatársainak kétharmada geodéta volt, akikre ilyen létszámban nem volt szükség. Ő tehát nem akarta személyesen elküldeni őket, inkább elment nyugdíjba. Ekkor, 1990 végén pályázatot írtak ki és mivel a minisztériumban, ahol már mindent átítattott a politika, egyre kevésbé éreztem jól magam, jelentkeztem és elfogadták. 1991 márciusától lettem igazgató, nekem kellett levezényelnem a privatizációs folyamatot. Az első két évem arra ment el, hogy külföldi és magyar beruházókkal kellett tárgyalnom. Kiderült, hogy így egészen senkinek nem kell a cég, vagy csak a geodézia egy részét, vagy csak a kartográfiai részt akarták megvenni. A geodéziát eladtuk külföldieknek, így az levált a Kartográfiai Vállalatról. A létszámban kicsi cég privatizálására már mindent előkészítettünk, ekkor jött a minisztériumi utasítás 1993 vége felé, hogy mégsem szabad privatizálni, a cég állami tulajdonban marad. Ettől eltekintve úgy tevékenykedtünk, mint egy piaci cég, méghozzá nyereséggel.

– *Mik voltak korábban a Kartográfiai Vállalat fő feladatai és – ha már a piacot említetted – termékei?*

– A geodéziai szekció részletezésétől eltekintve a vállalat szolgáltatta a térképeket a nagyközönségnek: iskolai atlaszokat, falitérképeket, turistatérképeket, várostérképeket. Voltak állami megrendelések, említettem a Nemzeti atlaszt, de nagyon sok cég, például a BKV is igényelt térképeket. A cég adott és ad ki útikönyveket is, melyek igen sikeresek. De született két teljesen új típusú iskolai atlasz is. Az én ötletem volt az irodalmi atlasz kiadása, ami azóta is igen keresett, illetve kiadtunk egy környezetismereti atlaszt, mely főleg a globális változásokat mutatja be. A korábban torzított turistatérképekből teljesen új, torzításmentes sorozatot kellett készítenünk. Egyik kollégám, Berki Zoltán azt javasolta hogy adjunk ki turistatérképeket atlasz formátumban is, útikönyvvel kiegészítve. Ez igen praktikus, hiszen használatának nem kell folyton ki-be hajtogatnia a turistatérképet, elég csak lapoznia.

– *Sok évvel ezelőtt kaptam valakitől egy délkelet-ázsiai részletet ábrázoló amerikai katonai térképet, melyet selyemre nyomtak. Tudom, hogy ilyesmit már a második világháborúban is használtak brit pilóták. Ha lelőtték a gépüket, ellenséges területen ennek alapján menekülő útvonalat találhattak. Kis helyen elfér, nem rongyolódik, nem ázik szét, szóval terepre ideális. Nem lenne érdemes ezt a megoldást turistatérképeken is kipróbálni?*

– Hajdan Magyarországon is készítettek hasonlókat a honvédségi vezérkar tagjai számára. Ma azonban már vannak műanyag tartalmú papírok, melyeket lehet hajtogatni, csavarni, tudjuk például, hogy a 90-es években Jugoszlávia fölött lelőtt amerikai pilóta a vízhatlan térképe segítségével gyűjtött magának ivóvizet. Mi is elkészítettük a Mátra-térképet ilyen alapanyagra, de a hagyományosnak a többszörösébe kerül, úgyhogy egyelőre nincs kereskedelmi sikere.

– *Meglehetősen nagy távlatokat tekintsz át a térképészeti munkásságot folyamán. Óriásit fejlődött a technika.*

– Valóban, több nagy változást éltem meg. Az egyiket még a hatvanas évek elején, amikor megjelent a papíralap helyett a műanyag fóliákra való rajzolás. Ez elég nehézkes volt, ezért viasszal vonták be a műanyagot, abba karcolták a térképeket, az így keletkező vájatokat kiöntötték tussal, majd eltávolították a viaszt és ott volt a rajz. Ez volt a gyakorlat egészen a számítógép megjelenéséig. Ez utóbbi Magyarországon a rendszerváltozás után történt meg. Ekkor már olcsóbban hozzáférhetőek voltak a számítógépek. Mindez sajnos azzal is járt, hogy talán nincs még egy szakma, ahol ennyi kontár jelent volna meg akkoriban, mint a térképészetben.

Nyakra-főre másolták a térképeket, állandóan pereltük a tolvajokat, hiszen a térképnek is van jogdíja, de erre akkor még a bíróságok sem voltak felkészülve. A szabad rablás mára megszűnt. A számítógépes térképkészítés pedig olyan fokra jutott, hogy nem lehet megkülönböztetni a kézzel rajzoltaktól.

– *Milyen magyar kartográfia nemzetközi megítélése?*

– Ennek több fokmérője is van. Egyrészt az export, de nemcsak a Kartográfia, hanem más cégek is végzik. Másrészt a világ legtöbb részén a térképészetet a földrajzi szakon belül oktatják, nagyon kevés helyen van térképészképzés, mi ezek közé tartozunk, szakembereink tehát igen jók. A harmadik elem, hogy a Nemzetközi Térképészeti Társulásban mindig vannak magyarok, a vezetőségben is. A katonai térképészet terén a Varsói Szerződés térképrendszeréről át kellett térni a NATO-éra, ami óriási feladat volt és ezt igen sikeresen meg is oldották a mieink, talán a leggyorsabban a volt szocialista országok közül.

– *A Kartográfiai Vállalatból időközben Cartographia lett. Ez Téged hogyan érintett?*

– Egyszer csak valakik kitalálták, hogy a tartósan állami tulajdonban tartandó cégek közül ki kell venni a Kartográfiát és pillantok alatt kiírtak bennünket privatizációra. El is adták a céget, a Capital Rt. vette meg, egy magyar cég. Abban az évben, 2004-ben volt ötven éves a Kartográfiai Vállalat. Azt kértem, hogy mivel december elsején van a jubileum, hadd vezényeljem még le az évfordulós ünnepségeket, azután elmegyek nyugdíjba. Eleinte úgy tűnt, hogy rábólintanak a tulajdonosok, de utóbb azt mondták, olyan intézkedések várhatóak, amikkel én biztosan nem fogok egyetérteni, és ők el akarják kerülni a vitát. Ezért azt szeretnék, hogy menjek el nyugdíjba még a nyáron. Így is történt, első dolguk volt, hogy eladták a nyomdát, amit ráadásul uniós pénzből fejlesztettünk fel, de eladták az épületet is, elküldtek egy csomó embert. Tényleg vitatkoztam volna.

– *És azóta mivel foglalkozol?*

– Elnöke vagyok a Magyar Földrajzi Társaságnak, a földrajzosokkal korábban is mindig jó kapcsolataim voltak. Másrészt a rendszerváltozás után az oktatási törvény mindenhol minősített személyeket írt elő az egyetemekre, ilyen pedig elég kevés akadt. Előfordult, hogy egy egyetemi tanár három különböző tanszéken volt vezető. Nekem megvolt az akadémiai doktori címem és amikor a Debreceni Egyetemen megalapították a doktori iskolát, engem is rögtön bevontak és azóta járok az egyetemre oktatni.

Az interjút készítette:
NÉMETH GÉZA